

Socialna razsežnost visokega šolstva Razmere v Sloveniji

Oktober 2011

Bivanje, prehrana,
prevoz?
Štipendije!

Mednarodna fakulteta
za družbene in poslovne študije
International School
for Social and Business Studies
Celje · Slovenija

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA VISOKO ŠOLSTVO,
ZNANOST IN TEHNOLOGIJO

Socialna razsežnost visokega šolstva – Razmere v Sloveniji

Znanstveni sestanek

Programski odbor: dr. Dušan Lesjak,
Mednarodna fakulteta za družbene in poslovne študije
Duša Marjetič,
Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo

Izdala: Mednarodna fakulteta za družbene in poslovne študije
Mariborska cesta 7, SI-3000 Celje, Slovenia

Uredila: Duša Marjetič in Dušan Lesjak

Prevod in lektoriranje: Alenka Natek

Oblikovanje: Tovarna idej d.o.o., Maribor

Naklada: 350 izvodov
oktober 2011

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Univerzitetna knjižnica Maribor

378.091.217(497.4)(082)

SOCIALNA razsežnost visokega šolstva : razmere v Sloveniji : [znanstveni sestanek] / [uredila Duša Marjetič in Dušan Lesjak ; prevod Alenka Natek]. - Celje : Mednarodna fakulteta za družbene in poslovne študije, 2011

ISBN 978-961-6813-04-4

1. Marjetič, Duša 2. Lesjak, Dušan
COBISS.SI-ID 68131329

Kazalo

- Duša Marjetič, dr. Dušan Lesjak: Socialna razsežnost visokega šolstva **4**
- Rok Primožič: Financiranje in socialna razsežnost visokega šolstva **9**
- Dr. Meta Dobnikar: Visoko šolstvo v Sloveniji in mehanizmi za zagotavljanje pravičnosti - Rezultati raziskave Evroštudent 2010: Slovenija **11**
- Dr. Meta Dobnikar: Nacionalni program visokega šolstva 2011-2020 (s poudarkom na socialni razsežnosti) **13**
- Simona Zagorc: Slovenska štipendijska politika **15**
- Dr. Srečko Natek: Socialna razsežnost visokega šolstva – pogled vodstva visokošolskega zavoda **17**
- Marko Pavlič: Pogled Študentske organizacije Slovenije na dostopnost visokega šolstva z vidika socialnih transferjev **19**
- Tanja Potočnik, Vesna Zupan: Pristop k spodbujanju enakih možnosti študentov pri načrtovanju kariere **21**
- Dr. Janez Šušteršič, dr. Tanja Kosi, dr. Bojan Nastav: Študentsko delo: uspešnost pri študiju in trg dela **22**
- Neža Pajnič, mag. Alenka Flander: Mednarodna mobilnost kot dejavnik osebnega razvoja in izboljšanja zaposlitvenih možnosti študentov **24**
- Neli Dimc: Vključevanje študentov s posebnimi potrebami v študijski proces na Fakulteti za družbene vede Univerze v Ljubljani **26**
- Katja Esih: Socialne razsežnosti regionalnega razvoja visokega šolstva: primer Savinjske regije **28**
- Carl Johan Stolt: Sistem finančne pomoči na Švedskem **30**
- Carl Johan Stolt: Socialna razsežnost visokega šolstva na Švedskem **31**
- Stvarno kazalo **32**

Socialna razsežnost visokega šolstva

Duša Marjetič, dr. Dušan Lesjak*

Ključne besede: visoko šolstvo, socialna razsežnost, socialni transferji, štipendije, subvencije

Socialna razsežnost visokega šolstva v Evropi

Socialno razsežnost visokega šolstva je bolonjski proces opredelil kot pomemben razvojni dejavnik visokega šolstva, ko je bila leta 2005 na pobudo predstavnikov študentov z Bergenskim komunikejem umeščena med cilje procesa in natančneje določena z Londonskim komunikejem dve leti kasneje. Pri oblikovanju visokošolskih politik države oz. članice bolonjskega procesa sledijo usmeritvi, da mora:

- visoko šolstvo igrati pomembno vlogo pri krepitevi socialne povezanosti, pri zmanjševanju neenakosti ter pri dvigovanju ravni znanja, spretnosti in sposobnosti v družbi;
- biti oblikovanje visokošolskih politik naravnano na čim večje koriščenje zmožnosti posameznikov, tako glede njihovega osebnega razvoja kot glede njihovega prispevka k trajnostni in demokratični na znanju temelječi družbi;
- sestava študentov, ki v visoko šolstvo vstopajo, v njem sodelujejo in ga dokončajo, na vseh stopnjah odražati raznolikost prebivalstva;
- visokošolski sistem študentom omogočati dokončanje študija brez ovir, izhajajočih iz njihovega družbeno-ekonomskega položaja, z ustvarjanjem bolj fleksibilnih učnih poti in z zagotavljanjem ustreznih storitev za študente; ter
- na podlagi enakih možnosti na vseh ravneh razširiti udeležbo študentov.

OECD je v okviru poročila Tertiary Education for the Knowledge Society (2008) opredelil pravično terciarno izobraževanje kot izobraževanje, v katerem sistem zagotavlja, da dostop do, sodelovanje v in rezultati terciarnega izobraževanja temeljijo le na prirojenih sposobnostih posameznikov in trudu, ki ga le-ti vložijo v študij. Takšni sistemi zagotavljajo, da doseganje izobraževalnega potenciala na terciarnem nivoju

* Duša Marjetič je podsekretarka na Ministrstvu za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo.
Dr. Dušan Lesjak je raziskovalec na Mednarodni fakulteti za družbene in poslovne študije.

ni rezultat osebnih in družbenih okoliščin, kot so družbeno-ekonomski položaj, spol, etnična pripadnost, status priseljence, kraj bivanja, starost in invalidnost.

S sporočilom Evropske komisije št. COM(2010) 2020 z dne 3. 3. 2010 »Evropa 2020 – strategija za pametno, trajnostno in vključujočo rast« so države članice EU kot prednostno področje sprejele razvoj gospodarstva, temelječega na znanju in inovacijah (t.i. pametna rast). Na področju terciarnega izobraževanja so si zastavili cilj, da bo do leta 2020 vsaj 40 % prebivalstva v starosti od 30 do 34 let imelo terciarno izobrazbo. (Leta 2010 jih je bilo v Sloveniji 34,8 % (Eurostat)).

Socialna razsežnost visokega šolstva v Sloveniji

V študijskem letu 2010/2011 je bilo v Sloveniji v terciarno izobraževanje vključenih 107.134 študentov – od tega 15.595 v višje strokovno izobraževanje in 91.539 v visoko šolstvo. Od vseh študentov jih je bilo 25,5 % vpisanih v izredni študij – v višjem strokovnem šolstvu skoraj polovica (48,7 %), v visokem šolstvu pa 21,6 %. Ženske so predstavljale 60,6 % študentov, v visokem šolstvu kar 63,2 %. Opozoriti velja na visok delež absolventov v visokem šolstvu – kar 18,5 % vseh študentov. (SURS)

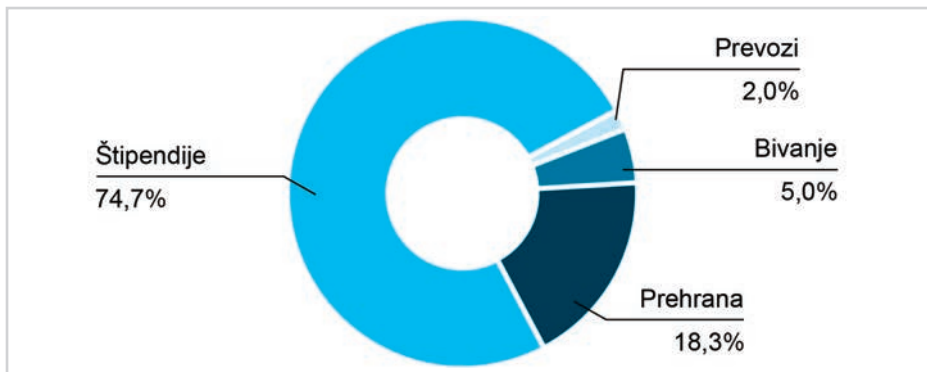
V Sloveniji so študenti finančno odvisni od staršev. Vsi študenti, ki niso zaposleni ali prijavljeni kot brezposelni, imajo poleg brezplačnega zdravstvenega zavarovanja na voljo še štiri subvencije oz. oblike javno financirane pomoči: **štipendije, bivanje, prehrano in prevoz**. Njihov cilj je zmanjšati stroške študija in ustvariti primerne pogoje za študente, da lahko le-ti dokončajo študij brez ovir ne glede na njihov družbeni položaj in oddaljenost od kraja študija. Posredno dodatno korist predstavljata tudi davčna olajšava za študente in njihove starše ter neobdavčeno študentsko delo.

Po podatkih Eurostata je v letu 2008 Slovenija:

- za terciarno izobraževanje namenila 1,22 % BDP, kar je bilo nad EU27 povprečjem, ki je znašalo 1,14 % BDP;
- institucijam terciarnega izobraževanja namenila sredstva pod EU27 povprečjem. Merjeno s standardom kupne moči je Slovenija namenila 6.477,1 EUR na študenta, medtem ko je bilo EU27 povprečje 9.424,9 EUR;
- za pomoč študentom terciarnega izobraževanja namenila 23,2 % javnih izdatkov za izobraževanje na terciarni ravni, kar je bilo nad EU27 povprečjem, ki je znašalo 16,7 %.

V letu 2010 je Slovenija za štipendije, prehrano, bivanje in prevoz študentov terciarnega izobraževanja namenila 74,8 mio EUR¹ proračunskih sredstev, in sicer za:

¹ V znesek niso vključena sredstva za prevoz in bivanje višješolskih študentov.

Slika 1: Pregled sredstev, namenjenih za štipendije, prehrano, bivanje in prevoz študentov terciarnega izobraževanja v Sloveniji v letu 2010

Vir: Zaključni račun proračuna za leto 2010, Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve (MDDSZ), Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo (MVZT)

- **štipendije** 55,8 mio EUR, pri čemer so 58,3 % tega zneska predstavljale državne štipendije za 14.676 študentov, 37 % Zoisove štipendije za 4.098 študentov, 3,5 % kadrovske štipendije za 1.340 študentov, 1,2 % štipendije za Slovence v zamejstvu (143 štipendistov) in nagrade za trajnostni razvoj (84 prejemnikov) (MDDSZ);
- **subvencije bivanja** visokošolskih študentov 3,8 mio EUR. Za študijsko leto 2011/2012 je predvidenih 16.044 prostih mest za bivanje, od tega 64,7 % ležišč v javnih študentskih domovih, 8,8 % v javnih dijaških domovih, 6,7 % v zasebnih študentskih domovih in 19,6 % pri zasebnikih. Mesečna subvencija za bivanje študentov v študijskem letu 2011/2012 znaša 17 EUR na študenta v javnih študentskih in dijaških domovih, 32 EUR v zasebnih študentskih domovih in 40 EUR pri zasebnikih (MVZT);
- **študentsko prehrano** 13,7 mio EUR. Subvencijo je koristilo 41.876 študentov, ki so skupaj unovčili 5.264.608 bonov. Povprečna vrednost bona je bila 2,62 EUR. Ponudnikov oziroma lokalov, ki ponujajo subvencionirano študentsko prehrano, je bilo 473 (Zaključni račun proračuna RS 2010);
- **prevoz** visokošolskih študentov 1,5 mio EUR za 39.675 prodanih kart. Regresirana cena mesečne vozovnice za prevoz od doma do mesta študija in nazaj lahko znaša največ 70 %. Namenjena je študentom, ki se ne šolajo v kraju bivanja. Višina subvencije je odvisna od bruto mesečnega dohodka na družinskega člana v primerjavi s povprečno mesečno plačo zaposlenega v Republiki Sloveniji in od oddaljenosti kraja šolanja od kraja stalnega prebivališča, ki mora biti vsaj 5 km (Zaključni račun proračuna RS 2010).

Izzivi slovenskega visokega šolstva z vidika njegove socialne razsežnosti

Vprašanje je, ali so obstoječe subvencije še vedno primerne, saj se je v zadnjem desetletju v Sloveniji visokošolska mreža precej razvila, še posebej izven največjih mest oz. univerzitetnih središč, kar je v veliki meri povečalo študijske možnosti v domačem kraju ali v njegovi bližini. Zaradi tega bi bilo treba sredstva za prevoz, bivanje in prehrano v čim večji meri nameniti za štipendije in študentske kredite.

Eden izmed ključnih problemov subvencij v slovenskem visokem šolstvu je, da so do njih upravičeni vsi študenti, tudi tisti, ki v resnici ne študirajo, ampak si status študenta pridobijo zaradi socialnih pravic in možnosti študentskega dela. Potreben je temeljit razmislek, ali ne bi pravice do teh socialnih transferjev raje dodelili na osnovi pravice do javnega financiranja oziroma za študenta brezplačnega študija. V Sloveniji ima vsakdo pravico do brezplačnega študija, vendar sme le enkrat ponavljati letnik ali enkrat zamenjati študijski program.

Značilnosti in problemi subvencij v Sloveniji, t.j. njihove vrste, deleži in dostopnost socialnih pravic, postavljajo pred visokošolske deležnike in oblikovalce visokošolske politike resničen izziv, na katerega se je možno ustrezno in celovito odzvati z razvojem in uvedbo medsektorsko usklajenih in podpornih mehanizmov financiranja visokega šolstva (zavodov) in mehanizmov socialne pomoči študentom, ki zagotavljajo ustrezno dostopnost visokošolskega študija in odpravljajo ovire, ki izhajajo iz družbeno-ekonomskih dejavnikov, ter hkrati spodbujajo in omogočajo dokončanje študija v času trajanja študijskega programa.

Z uravnoteženimi mehanizmi financiranja visokošolskih zavodov in pomoči študentom bi lahko povečali učinkovitost visokega šolstva in rabe javnih sredstev, študente pa bolje pripravili na življenje in delo po diplomi.

Nacionalni program visokega šolstva 2011–2020 (NPVŠ) socialno razsežnost umešča med sedem strateških področij slovenskega visokega šolstva s ciljem omogočati pravičen dostop do visokega šolstva vsem, ki imajo interes in so spodobni študirati, ter jim zagotoviti pogoje za uspešno dokončanje študija. V analizi slovenskega visokega šolstva v obdobju 2006–2010 je bilo namreč ugotovljeno, da ne obstajajo mehanizmi za spremljanje študentov ter sistemsko prepoznavnih ovir pri njihovem študiju in dokončanju.

Ključni cilj NPVŠ v luči socialne razsežnosti visokega šolstva je vzpostaviti enoten in pregleden sistem socialnih transferjev za študente.

Eden prvih ukrepov NPVŠ, ki se že uresničuje, je vzpostavitev evidenčnega in analitskega informacijskega sistema visokega šolstva v Republiki Sloveniji – eVŠ, katerega namen je povečati preglednost visokošolskega prostora z izboljšanjem informiranosti javnosti o ponudbi in možnostih študija ter spremljanju dostopnosti študija.

V nadaljevanju publikacije predstavljamo prispevke udeležencev znanstvenega srečanja na temo socialne razsežnosti visokega šolstva, ki je potekalo 28.–29. septembra 2011 v Celju na Mednarodni fakulteti za družbene in poslovne študije v okviru projekta Tempus ACCESS (Towards Equitable and Transparent Access to Higher Education in Croatia). Začenjamo s predstavitvijo socialne razsežnosti visokega šolstva na ravni EU, sledijo prispevki različnih deležnikov slovenskega visokošolskega prostora, ki celovito prikazujejo in zaokrožujejo razmere v Sloveniji, na koncu pa je predstavljena še socialna razsežnost švedskega visokega šolstva.

Financiranje in socialna razsežnost visokega šolstva

Rok Primožič*

Ključne besede: socialna razsežnost, financiranje visokega šolstva, študentska organizacija, ESU

Številni dokumenti bolonjskega procesa (Leuven/Louvain-la-Neuve komunikacije itd.) visoko šolstvo opredeljujejo kot javno dobro, javno odgovornost in naložbo v prihodnost. Iz trenutnih trendov in reform nacionalnih sistemov financiranja pa je razvidno, da številne evropske države zmanjšujejo izdatke za visoko šolstvo, študenti pa zaradi uvajanja oziroma povečevanja šolnin, s čimer naj bi zapolnili vrzeli v financiranju, ki so posledica zmanjševanja javnega financiranja, vse bolj postajajo nosilci stroškov izobraževanja.

ESU se že od nekdaj zavzema za namenjanje večje pozornosti socialni razsežnosti visokega šolstva. Menimo, da visokega šolstva ne smemo obravnavati le kot sredstva za izboljšanje gospodarske konkurenčnosti in da mora stremeti k ustvarjanju podlage za strpnost, demokracijo, kritično mišljenje in osebno zadovoljstvo. Financiranja visokega šolstva tako ne smemo dojemati zgolj kot stroška, ampak kot dolgoročno naložbo v korist celotne družbe.

Socialna razsežnost visokega šolstva vključuje različne vidike: širitev dostopa in zavedanje, da imamo raznoliko študentsko telo in da obstajajo tudi netradicionalne poti do visokega šolstva, pravičnost dostopa, pri čemer je treba proučiti, kako povečati udeležbo premalo zastopanih skupin, in posvetiti pozornost enakosti spolov, kot tudi, kako podpirati študente kot učence in jim zagotoviti zadostno podporo pri dokončanju študija. Poleg tega se pri ESU trudimo, da pri obravnavanju omenjenih vprašanj ne pozabimo na kakovost visokega šolstva.

Eurydice je pred kratkim v študiji, objavljeni v poročilu »Modernizacija visokošolskega izobraževanja v Evropi: financiranje in socialna razsežnost 2011«, ugotovil, da samo osem držav v Evropi (med njimi Irska in Francija) pri financiranju visokega šolstva uporablja formulo, ki izrecno omenja vidike socialne razsežnosti. Enako velja tudi za

* Rok Primožič je v izvršnem odboru European Students' Union-a.

na uspešnosti temelječe mehanizme, ki so sicer v uporabi v 22 državah, od katerih pa jih le osem socialni razsežnosti dejansko namenja posebno pozornost.

Sedanje stanje dobro prikazuje tudi raziskava Evroštudent IV 2008–2011, ki med drugim ugotavlja, da študenti in njihove družine zagotavljajo več kot tri četrtine celotnega mesečnega dohodka študentov ter da je plačilna sposobnost študentov in njihovih partnerjev ključnega pomena za njihov dostop do in zadržanje v visokošolskem izobraževanju.

Jasno je, da ima financiranje visokega šolstva vpliv na študente. Da bi to področje bolje razumeli, ESU trenutno izvaja projekt »Financing the Students' Future (FinSt)«, katerega cilj je proučiti evropske finančne sisteme in njihove učinke na študente in njihovo vključenost v visokošolsko izobraževanje ter izboljšati zmogljivosti nacionalnih študentskih organizacij in predstavnikov študentov, da bodo lahko v večji meri sodelovali v razpravah o nacionalnih reformah sistemov financiranja. V raziskavi bomo poskušali oceniti, kakšen vpliv imajo različni sistemi financiranja na sodelovanje različnih skupin študentov, in kako to vpliva na socialno razsežnost visokega šolstva na splošno.

Visoko šolstvo v Sloveniji in mehanizmi za zagotavljanje pravičnosti - Rezultati raziskave Evroštudent 2010: Slovenija

dr. Meta Dobnikar*

Ključne besede: visoko šolstvo, socialno-ekonomske razmere študentov, mobilnost študentov

V Sloveniji se lahko študenti vpišejo v visokošolske študijske programe, ki jih izvajajo univerze (3 javne, 2 zasebni) in visokošolski zavodi (1 javni, 33 zasebnih). Z namenom zagotavljanja pravičnosti lahko študenti glede na svoje socialno-ekonomske razmere prejmejo subvencije za prevoz in namestitve, pa tudi državne štipendije in subvencije za hrano. Projekt Evroštudent 2010 v organizaciji Ministrstva za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo ter v izvedbi Pedagoške fakultete Univerze v Mariboru je analiziral ekonomske, socialne in stanovanjske pogoje ter mednarodno mobilnost študentov v Sloveniji. Projekt je del skupnega evropskega projekta Eurostudent IV. Raziskava je bila v Sloveniji izvedena že tretjič (pred tem v letih 2005 in 2007). Primerjava rezultatov z rezultati raziskav iz prejšnjih let je pokazala številne pozitivne trende, predvsem večji vpis v nove bolonjske programe, mlajšo študentsko populacijo, boljše bivalne razmere v študentskih domovih, večjo mobilnost in boljše znanje tujih jezikov. Po drugi strani pa smo opazili tudi nekatere nespodbudne trende, kot so na primer naraščajoči življenjski stroški. Rezultati raziskave kažejo, da:

- večina (34 %) študentov študira na področju družboslovja, poslovnih ved in prava, 18 % na področju umetnosti in humanističnih ved, 12 % na področju inženirstva, proizvodnje in gradbeništva ter 10 % na področju naravoslovnih ved;
- večina (56 %) študentov meni, da je izbran študijski program dobro izhodišče za njihovo prvo zaposlitev;
- le 16 % študentov živi v študentskih domovih;

* Dr. Meta Dobnikar je vodja Sektorja za visoko šolstvo na Ministrstvu za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo.

- 36 % študentov živi pri starših in 32 % z drugimi posamezniki;
- študenti so zadovoljni s svojimi bivanjskimi razmerami in manj kot 3 % jih ocenjujejo kot neugodne;
- večina študentov (58 %) živi manj ko 10 km stran od svojega visokošolskega zavoda;
- večina študentov (75 %) ni zainteresiranih za študij v tujini, pri čemer so glavna ovira dodatni stroški.

Nacionalni program visokega šolstva 2011-2020 (s poudarkom na socialni razsežnosti)

dr. Meta Dobnikar*

Ključne besede: visoko šolstvo, socialna razsežnost, nacionalni program

Parlament je 24. maja 2011 sprejel Resolucijo o Nacionalnem programu visokega šolstva 2011-2020, ki ponuja vpogled v slovenski visokošolski prostor leta 2020, pri čemer upošteva nove in današnje globalne okoliščine visokega šolstva ter opredeljuje cilje in ukrepe za njihovo doseganje. Ključne značilnosti novega strateškega dokumenta so:

- prenovljena opredelitev visokošolskih zavodov in strukture študija,
- okrepljena institucionalna avtonomija,
- izboljšano institucionalno in sektorsko sodelovanje,
- prenovljen sistem financiranja,
- izboljšana kakovost,
- internacionalizacija in
- socialna razsežnost.

Glavni cilji na področju socialne razsežnosti so povečanje vključenosti v terciarno izobraževanje skozi dostop do visokošolskega izobraževanja, v luči vseživljenjskega učenja in na pravičnejši način omogočiti študij brez šolnin, vzpostavitev enotnega in preglednega sistema socialnih transferjev za študente, vezanega na njihovo pravico koristiti jih za omejeno število let, ter opredeliti in spodbuditi večjo vključenost premalo zastopanih skupin prebivalstva in zagotoviti enake možnosti.

Merila uspešnosti so naslednja:

- do leta 2020 bo terciarno izobraževanje zaključilo vsaj 40 % prebivalstva, starega med 30 in 34 let;

* Dr. Meta Dobnikar je vodja Sektorja za visoko šolstvo na Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo.

- bruto razmerje vpisanih v terciarno izobraževanje med prebivalstvom, starim od 19 do 24 let, bo leta 2020 75 %;
- 20 % vseh študentov v terciarnem izobraževanju leta 2020 bo starih več kot 29 let.

Slovenska štipendijska politika

Simona Zagorc*

Ključne besede: sistem štipendiranja, dvig izobrazbene ravni, preglednost, razvoj človeških virov, krajši čas študija, krajše obdobje do prve zaposlitve

Slovenska štipendijska politika

Glavni cilj slovenske štipendijske politike je zagotoviti pregleden in kakovosten sistem štipendiranja, ki je prilagodljiv in v skladu s potrebami posameznika, izobraževanja in trga dela.

Osnovni cilji:

- dvig izobrazbene ravni s posebnimi ukrepi,
- zagotavljanje enakih možnosti izobraževanja za študente iz različnih socialnih okolij,
- podpora mednarodni mobilnosti študentov,
- podpora študija na področjih deficitarnih poklicev s štipendijami,
- zagotavljanje podpore delodajalcem na področju razvoja človeških virov s štipendijami za študente,
- zagotavljanje posebnih nagrad in spodbud za perspektivne in nadarjene študente.

Osnovni cilji na ravni sistema:

- poenotenje različnih virov štipendij,
- poenotenje pogojev za pridobitev štipendij,
- zagotoviti osrednji informacijski sistem za štipendije v Sloveniji,
- zagotavljanje rednega usposabljanja za štipendijske svetovalce,
- vzpostavitev učinkovite mreže štipendiranja na institucionalni ravni.

Rezultati nove štipendijske politike:

- večja odgovornost študentov za študijske programe po lastni izbiri,
- krajši čas študija in krajše obdobje do prve zaposlitve,

* Simona Zagorc je koordinatorica na področju slovenske štipendijske politike na Ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve.

- izboljšane povezave med sistemom izobraževanja in potrebami trga dela,
- večje število štipendistov,
- sistemska podpora pri izvajanju novega programa individualne obravnave nadarjenih otrok v osnovni šoli.

Vrste štipendij:

- državne štipendije,
- kadrovske štipendije (štipendijske sheme – povezovanje potreb trga dela z izobraževanjem),
- Zoisove štipendije (štipendije za nadarjene),
- štipendije za Slovence v tujini in po svetu,
- Ad futura štipendije za izobraževanje v tujini.

Posebnost:

- nagrade za prispevek k trajnostnemu razvoju družbe.

Socialna razsežnost visokega šolstva – pogled vodstva visokošolskega zavoda

dr. Srečko Natek*

Ključne besede: visoko šolstvo, socialna razsežnost, visokošolski zavod, vodstvo

Vsi, ki smo tako ali drugače vključeni v izobraževanje oz. visoko šolstvo, si prizadevamo, da bi iz mladih naredili kar največ ter na ta način prispevali k preoblikovanju stvarnosti in naši blaginji. Zaradi tega ne smemo biti usmerjeni zgolj v učinkovitost in uspešnost visokega šolstva, spremljanje njegovih učinkov, diplomante in njihovo zaposljivost, ampak tudi v dostopnost visokega šolstva in družbeno vlogo, ki jo imamo visokošolski zavodi, ki se odraža tudi v socialni razsežnosti visokega šolstva.

Visokošolski zavodi se moramo naučiti odkrivati in uresničevati številne priložnosti, ki jih ponuja socialna razsežnost visokega šolstva tako v vsebini in izvedbi študijskih programov, fizični dostopnosti zavodov in študijskih programov, kot nenazadnje tudi v finančnih spodbudah študentov.

Tutorski sistem in karierno svetovanje sta le dva primera, kako lahko študentom pomagamo pri odločitvi za študij, pomagamo pri učinkovitem in uspešnem študiju študentov in diplomantom olajšamo prehod v svet dela. Pomembno je tudi spremljanje uspešnosti diplomantov in njihovih kariernih poti ter zbiranje informacij od diplomantov (alumni), katera znanja, ki so jih pridobili v času študija, so pomembno vplivala na njihovo uspešnost pri delu in karieri. Na ta način lahko ugotovimo, kako študijski programi in visokošolski zavodi opravljamo svoje poslanstvo in zadovoljujemo potrebe trga dela in širše družbene potrebe.

Danes predstavljajo priložnost tudi tehnologije, ki omogočajo prilagajanje urnika in izvedbe študija za študente, ki se zaradi službenih, družinskih ali drugih okoliščin ne morejo udeležiti klasično izvedenega študija – predavanj in vaj, ki jih lahko v

* Dr. Srečko Natek je dekan Mednarodne fakultete za družbene in poslovne študije.

veliki meri nadomestimo ali pa dopolnimo z on-line študijem oz. e-izobraževanjem. V mislih imamo seveda uvedbo in izvedbo kakovostnega e-izobraževanja, ki lahko precej prispeva k povečanju dostopnosti visokošolskega študija, saj med drugim zmanjšuje čas in stroške potovanja oziroma bivanja študentov v kraju študija.

Pri odkrivanju in uresničevanju teh priložnosti moramo vodstva visokošolskih zavodov iskati ravnovesje med potrebami in željami študentov in družbe na eni strani ter zmožnostmi visokošolskih učiteljev in sodelavcev kot tudi podpornih služb na drugi strani. Ni dovolj posvetiti pozornost, čas in finančna sredstva le študentom, treba je vse to posvetiti tudi izvajalcem izobraževanja, kar predstavlja pred vodstva pogosto (pre)velike zahteve, s katerimi pa se moramo soočiti že zaradi družbeno odgovorne vloge visokošolskih zavodov.

Pogled Študentske organizacije Slovenije na dostopnost visokega šolstva z vidika socialnih transferjev

Marko Pavlič*

Ključne besede: Študentska organizacija Slovenije, slovenska študentska politika, Nacionalni program visokega šolstva 2011–2020, povečanje dostopnosti visokega šolstva s pomočjo socialnih transferjev

Predstavitev Študentske organizacije Slovenije ponuja pogled študentov na dostopnost visokega šolstva v Sloveniji. Pri evalvaciji slovenske študentske politike in Nacionalnega programa visokega šolstva je treba opozoriti, da Slovenije ne moremo v celoti primerjati z drugimi državami članicami EU in OECD pri zagotavljanju različnih mehanizmov, ki so v uporabi v teh državah.

Medtem ko se evropski visokošolski prostor ukvarja z vprašanji financiranja, je Evropski svet določil cilj, da bo do leta 2020 vsaj 40 % prebivalstva, starega od 30 do 34 let, imelo terciarno izobrazbo. Poleg tega se je EU leta 2007 odločila povečati možnosti vseživljenjskega učenja, rezultat česar naj bi bila širši dostop do visokošolskega izobraževanja za vse in izboljšana zaposljivost posameznikov. 11. maja 2010 je Svet v svojem sklepu o socialni razsežnosti izobraževanja in usposabljanja pozval k »analizi strukture in vpliva različnih sistemov financiranja«, da bi podprl socialno razsežnost v visokem šolstvu. Poudaril je, da »ima lahko podpora študentom v obliki štipendij, posojil in dodatnih nedenarnih koristi pomembno vlogo pri omogočanju pravičnega dostopa« do visokega šolstva. ŠOS se ne strinja s takšnim mehanizmom in ne podpira političnih pristopov, ki jih trenutno spodbujajo akterji evropskega visokega šolstva.

OECD v priporočilih »Improving The Functioning Of The Slovenian Labour Market« predlaga politike, v skladu s katerimi bo upravičenost do študentskih ugodnosti, vključno s poceni nastanitvijo, pogojena z minimalnim letnim študijskim napredkom; uvedba šolnin ob podpori javno zajamčenih posojil, odplačilo katerih je odvisno od

* Marko Pavlič je član predsedstva Študentske organizacije Slovenije.

zaslužka diplomantov. Takšna politika prenosa finančnega bremena na študente preko tako imenovanih zasebnih prispevkov bi obremenila predvsem šibkejše socialno-ekonomske skupine.

ŠOS je mnenja, da bi bili takšni ukrepi sprejemljivi in ustrezni le, če bi slovensko visoko šolstvo pravilno delovalo. Namesto tega je bila bolonjska reforma neuspešno izvedena, čas študija se je podaljšal, metode dela pa niso prilagojene potrebam študentov.

Menimo tudi, da različne subvencije v Sloveniji sicer delno izboljšujejo položaj študentov, vendar trenutno dostopni socialni transferji, kot so subvencionirana prehrana, subvencionirano bivanje v študentskih domovih, subvencioniran prevoz, državne štipendije, namenjene šibkejšim socialno-ekonomskim skupinam, in davčne olajšave za študentsko delo, niso dovolj.

Ali slovenska štipendijska politika povečuje dostopnost visokega šolstva?

ŠOS od vsega začetka v veliki meri sodeluje pri oblikovanju slovenske štipendijske politike, vendar močno nasprotuje pobudi, da bi ukinili državne štipendije za dijake, saj bi le-to radikalno znižalo socialni standard družin do štipendij upravičenih posameznikov. ŠOS odobrava povečanje števila in zvišanje štipendij, vendar ne na račun dijakov, mlajših od 18 let, in študentov 3. bolonjske stopnje. Glede na trenutno politično krizo tudi ni jasno, ali bo nov sistem socialnih transferjev uveden do začetka leta 2012.

Ali slovenska štipendijska politika resnično odraža, kar je bilo sprejeto v Nacionalnem programu visokega šolstva 2011–2020?

ŠOS ne odobrava Nacionalnega programa, saj le-ta poskuša določiti temelje za sistem vavčerjev in javno zajamčenih študentskih posojil, katerih odplačilo temelji na zaslužku študentov po diplomi. Menimo tudi, da sta Nacionalni program in slovenska štipendijska politika nekoherentna kar se tiče politike socialnih transferjev z vidika vseživljenjskega učenja. Pri tem še vedno pozivamo k izboljšavam na omenjenih področjih.

Pristop k spodbujanju enakih možnosti študentov pri načrtovanju kariere

Tanja Potočnik, Vesna Zupan*

Ključne besede: zaposlovanje mladih, karierni centri Univerze v Ljubljani, socialna vključenost, karierna orientacija v visokem šolstvu

Karierni centri predstavljajo vez med akademskim okoljem in trgom delovne sile kot posredniki med študenti in diplomanti ter potencialnimi delodajalci. Univerza v Ljubljani (UL) je na 23 fakultetah in 3 akademijah vzpostavila mrežo kariernih centrov, ki študentom in diplomantom zagotavljajo celostno podporo na njihovi študijski in karierni poti. Karierni svetovalci študentom svetujejo pri načrtovanju kariere ter jim pomagajo graditi zaposlitvene in druge mehke veščine in kompetence že v času študija, diplomantom pa pomagajo olajšati prehod v prvo zaposlitev. Vloga kariernih centrov UL je pomembna tudi v luči zagotavljanja enake dostopnosti študija za vse študente – z informiranjem o študijskih programih in zaposlitvenih možnostih po študiju. Preko svojih storitev karierni centri UL spodbujajo študente k hitrejšemu dokončanju študija ter jim pomagajo pri čim hitrejšem in lažjem vstopu na trg delovne sile. Karierno svetovanje je prilagojeno različnim študijskim programom. Storitve so brezplačne, s čimer je zagotovljen dostop do aktivnostih najširšemu krogu uporabnikov. Posebna skrb je namenjena študentom s posebnimi potrebami, storitve pa so na voljo tudi vsem tujim študentom.

* Tanja Potočnik in Vesna Zupan sta karierni svetovalki na Kariernem centru Univerze v Ljubljani.

Študentsko delo: uspešnost pri študiju in trg dela

dr. Janez Šušteršič, dr. Tanja Kosi, dr. Bojan Nastav*

Ključne besede: študentsko delo, trg dela, uspeh pri študiju

Večina študentov v Sloveniji dela. Po podatkih ankete o delovni sili (SURs, ADS 2008) je v prvem četrtletju leta 2008 priložnostno delo opravljalo 82 % študentov, mlajših od 24 let. Raziskava Evrostudent SI 2008 je ta delež ocenila na 65 % in ugotovila, da študenti tretjino svojega aktivnega časa namenjajo delu namesto študiju. Po podatkih Ministrstva za delo se je skupni zaslužek študentov med letoma 2005 in 2008 povečal za 60,7 %.

Tako študenti, ki delajo s krajšim delovnim časom ali opravljajo priložnostno delo, kot njihovi zaposleni uživajo precejšnje fiskalne in regulatorne olajšave. Le-te, prvotno uvedene z namenom dati študentom priložnost, da se v času študija sami preživljajo in pridobijo dragocene delovne izkušnje, so v zadnjih letih doživele hudo kritiko. Ignjatovič in Trbanc (2009, 44) trdita, da prekomerno študentsko delo negativno vpliva na uspeh študentov pri študiju. Poleg tega študenti zaradi svoje nizke cene in večje prilagodljivosti s trga dela izrivajo mlade diplomante. Nenazadnje je študentsko delo tudi pogosto zlorabljeno za najem oseb, ki niso študenti, da bi se izognili davkom in nadzoru.

Te domnevne posledice študentskega dela so pred kratkim postale pereča politična vprašanja. Vlada je predlagala reformo, s katero bi se omejilo študentsko delo, ki bi postalo del manj ugodnega na novo predlaganega sistema malega dela, na voljo vsem osebam brez druge zaposlitve. Reforma je bila sprejeta v parlamentu, nato pa jo je na referendumu aprila 2011 zavrnila velika večina (80 %) volivcev.

* Dr. Janez Šušteršič je izredni profesor na Fakulteti za management Koper, Fakulteti za uporabne družbene študije v Novi Gorici in Mednarodni fakulteti za poslovne in družbene študije v Celju.

Dr. Tanja Kosi je asistentka na Fakulteti za management Koper.

Dr. Bojan Nastav je docent na Fakulteti za management Koper.

V predstavitvi poročamo o rezultatih podrobne študije študentskega dela in razpravljamo o glavnih argumentih za in proti tej posebni instituciji. Nudimo tudi rezultate statističnih preizkusov trditve, da študenti s trga dela izrivajo posamezne skupine prebivalstva. Podatki so združeni v mesečne meritve dejavnosti študentov in uporabljeni v seriji regresij za ocenjevanje determinant različnih ukrepov brezposelnosti. V raziskavi smo našli nekaj dokazov, ki potrjujejo hipotezo o izrivanju, vendar presenetljivo ne za skupino domnevno najbolj prizadetih mladih diplomantov.

Z opravljanjem občasnega priložnostnega dela študenti pridobijo dragocene izkušnje, ki lahko izboljšajo njihove prihodnje možnosti na trgu dela in, če so v zvezi z njihovim področjem študija, celo povečajo njihovo motivacijo za študij. Po drugi strani pa lahko situacija, v kateri so z namenom povečanja zaslužka zabljeni ali prisiljeni v veliko količino dela, zmanjša njihova akademska prizadevanja, podaljša njihov študij in poveča število tistih, ki študij opustijo. Težko je predvideti, kateri od obeh učinkov bo prevladal. Naša raziskava ponuja empirični preizkus njunega pomena.

V raziskavi smo uporabili bogat vzorec podatkov na ravni posameznikov, ki nam jih je posredoval eden izmed mnogih študentskih servisov in vključuje podatke o času, ki ga študenti namenjajo delu, vrsti dejavnosti in njihovem uspehu pri študiju glede na redno napredovanje v višji letnik. Našli smo nekaj dokazov v podporo hipotezi, da delo zmanjšuje študijski uspeh, vendar niso tako nedvoumni, kot bi pričakovali. Poleg tega smo našli tudi nekaj dokazov, da študentsko delo nekaterim študentom zagotavlja dragocene izkušnje.

Mednarodna mobilnost kot dejavnik osebnega razvoja in izboljšanja zaposlitvenih možnosti študentov

Neža Pajnič, mag. Alenka Flander*

Ključne besede: mednarodna mobilnost, študij, praksa, sposobnosti, zaposljivost

Zaposljivost diplomantov postaja vse pomembnejša tema v visokem šolstvu. Ne samo za diplomante, ko zapustijo izobraževalni sistem in iščejo prvo zaposlitev, temveč tudi za institucije v okviru nacionalnega sistema in uredb o financiranju.

Vse več pozornosti se v zadnjih letih/desetletjih namenja tudi mednarodni mobilnosti študentov in internacionalizaciji visokega šolstva nasploh. Obe področji sta postali pomembni strateški usmeritvi visokošolskih zavodov, pa tudi držav.

Zaradi široko raziskanih in potrjenih pozitivnih učinkov mednarodne mobilnosti je bilo sprva samoumevno, da se pozitivni učinki, ki jih ima le-ta na osebni razvoj študentov, prenašajo tudi na njihovo zaposljivost. V zadnjem času se pogosteje razpravlja o njenih učinkih na zaposljivost in konkurenčnost mladih na trgu dela. Kljub temu pa obstaja malo raziskav o tem, kako na mobilnost študentov pri zaposlovanju gledajo delodajalci.

Na CMEPIUS-u (Center RS za mobilnost in evropske programe izobraževanja in usposabljanja) smo v zvezi s tem izvedli raziskavo podjetij. Naš cilj je bil ugotoviti, kako podjetja v Sloveniji vrednotijo mednarodno mobilnost študentov, kakšne so njihove izkušnje dela z diplomanti, ki so študirali ali delali v tujini, in kako to upoštevajo pri zaposlovanju.

Ugotovili smo, da mobilnosti same po sebi ne dojemajo kot koristne. Delodajalci vrednotijo praktične izkušnje, ne glede na to, kje so pridobljene. Študij v tujini v

* Neža Pajnič je vodja sektorja na Centru RS za mobilnost in evropske programe izobraževanja in usposabljanja (CMEPIUS).

Mag. Alenka Flander je direktorica Centra RS za mobilnost in evropske programe izobraževanja in usposabljanja (CMEPIUS).

okviru projekta mobilnosti in diploma tuje institucije imata za delodajalce bolj ali manj enako vrednost in sta manj pomembni kot praksa.

Izboljšanje znanja tujih jezikov in učenje novih oblik dela delodajalci ocenjujejo kot najpomembnejše znanje in izkušnje, ki jih študenti pridobijo.

Nekatere izmed najbolj cenjenih lastnosti študentov so odgovornost, proaktivni odnos, sposobnost reševanja problemov in prilagodljivost spremembam, v določenih situacijah pa tudi zanesljivost ter sposobnost iskanja in uporabe informacij.

Iz odgovorov zaposlenih na področju upravljanja s človeškimi viri je razvidno, da imajo pri zaposlovanju prednost kandidati z mednarodnimi praktičnimi izkušnjami.

Učinki, ki jih pripisujemo mednarodni mobilnosti, so precej razpršeni, zato je pomembno, da so študenti seznanjeni s tem, kako izpostaviti učinke njihove mednarodne mobilnosti, pomembna znanja in sposobnosti pri iskanju zaposlitve in kako dokazati, da so najboljši kandidat za službo.

Problem, razviden iz pogovorov z delodajalci, je, da študenti niso usposobljeni za to in jih večina svoje izkušnje mednarodne mobilnosti predstavlja le kot dejstvo.

Vključevanje študentov s posebnimi potrebami v študijski proces na Fakulteti za družbene vede Univerze v Ljubljani

Neli Dimc*

Ključne besede: enakopravnost, študijski proces, študenti s posebnimi potrebami, vključevanje študentov s posebnimi potrebami

Fakulteta za družbene vede Univerze v Ljubljani zagotavlja pravično in nediskriminatorno vključevanje v izobraževalni sistem vsem študentom. Z namenom uspešnega vključevanja v študijski proces študentom s posebnimi potrebami namenjamo posebno pozornost.

Študenti s posebnimi potrebami imajo poseben status in dodatne pravice tako v študijskih kot v postopkovnih procesih. To vključuje vpis v izbrani študijski program, dostopnost posebne opreme, ki jim omogoča spremljanje predavanj, možnost dodatka k štipendiji, prednost pri dodelitvi nastanitve v študentskem domu, dodatne študentske bone za prehrano in druge ugodnosti. Fakulteta za družbene vede Univerze v Ljubljani zagotavlja primeren dostop do svojih stavb, poleg tega pa smo vzpostavili tudi mrežo tutorjev za študente s posebnimi potrebami. Na podlagi anket in pogovorov s študenti s posebnimi potrebami pa ugotavljamo, da ima akademsko in administrativno osebje razumevanje za njihove potrebe.

Tako Fakulteta za družbene vede kot tudi Univerza v Ljubljani še nista sprejeli pravil, ki bi določala pravice in dolžnosti študentov s posebnimi potrebami, medtem ko so bila tovrstna pravila sprejeta na Univerzi v Mariboru in na Univerzi na Primorskem. Prvi korak v tej smeri je bila ustanovitev komisije za študente s posebnimi potrebami na Univerzi v Ljubljani in spremljanje dolgoročnega projekta »Študentu prijazna univerza« Društva študentov invalidov Slovenije, katerega cilj je zagotoviti popolno dostopnost fakultet študentom z različnimi vrstami invalidnosti.

* Neli Dimc je vodja Službe za mednarodno in meduniverzitetno sodelovanje na Fakulteti za družbene vede Univerze v Ljubljani.

Fakulteta za družbene vede je vzpostavila mrežo tutorjev za študente s posebnimi potrebami. Tutorstvo se razlikuje glede na vrsto invalidnosti. Organizirano je za vsak primer posebej in naj bi trajalo celotno obdobje študija študentov s posebnimi potrebami. Vsako leto je objavljen razpis za študente tutorje. Merila in pravila za izbor določi posamezna fakulteta, članica Univerze v Ljubljani. Splošna merila, ki veljajo za celotno univerzo, pa so, da morajo biti študenti tutorji vpisani vsaj v drugi letnik, imeti morajo pozitiven pristop k raznolikosti ter morajo razumeti potrebe študentov s posebnimi potrebami in težave, s katerimi se soočajo zaradi različnih ovir pri študiju in v njihovem bivalnem okolju. Poleg tega morajo imeti tudi pristen odnos brez pretiranega sočutja. Izbrani študenti tutorji se morajo udeležiti usposabljanja, kjer dobijo ustrezne informacije in smernice za delo s študenti s posebnimi potrebami ter se naučijo komunikacijskih tehnik in osnov svetovanja in reševanja težav.

Novo razsežnost vključevanja študentov s posebnimi potrebami v študijski proces je fakulteta dosegla s sodelovanjem v programih mobilnosti EU, kot sta programa Erasmus in Leonardo da Vinci. Namen Erasmus programa je ponuditi možnost življenja, študija in dela v drugih državah tudi študentom s posebnimi potrebami, ki želijo izboljšati svoje znanje in spretnosti ter si ustvariti željeno kariero. Leonardo da Vinci program pa je namenjen začetnemu in nadaljnjemu poklicnemu izobraževanju in usposabljanju. Študenti s posebnimi potrebami se lahko v omenjena programa vključijo pod posebnimi pogoji, ki vključujejo dodatno finančno podporo in individualno pomoč. Za uspešnost takih študentskih izmenjav Fakulteta za družbene vede sodeluje s partnersko institucijo da se sprejmejo ukrepi, potrebni za izpolnitev posebnih potreb študentov, in obratno.

Socialne razsežnosti regionalnega razvoja visokega šolstva: primer Savinjske regije

Katja Esih*

Ključne besede: Savinjska (statistična) regija, visoko šolstvo, regionalni razvoj

Savinjska (statistična) regija je tretja največja regija v Sloveniji in obsega 33 občin s 259.741 prebivalci. Regija izstopa po nadpovprečnem deležu mladega prebivalstva, starega do 14 let, in podpovprečni izobrazbeni strukturi prebivalstva. Petina prebivalstva (19,5 %) je brez izobrazbe oz. ima samo osnovnošolsko izobrazbo, regija pa se uvršča tudi med regije z najnižjim deležem prebivalstva z višjo in visokošolsko izobrazbo.

Regijo lahko označimo kot močno srednješolsko središče, saj srednje šole v regiji obiskuje 13,3 % vseh slovenskih dijakov. Savinjska regija postaja tudi vse pomembnejše visokošolsko središče. Od 114.873 študentov v Sloveniji v letu 2009 jih 13 % (15.019) prihaja iz Savinjske regije. Povprečno letno diplomira okoli 2.300 študentov regije. V študijskem letu 2010/11 je delovalo pet visokošolskih zavodov s sedežem v regiji in nekaj dislociranih enot zavodov iz drugih regij, na katere je bilo vpisanih 3.962 študentov. Kljub temu da se visoko šolstvo v regiji iz leta v leta bolj razvija, ponudba študijskih programov še vedno ni dovolj raznolika, tako glede na potrebe gospodarstva kot na interes študentov. Velika večina študentov (86 % v letu 2008) se namreč izobražuje izven regije in so v opazno neenakopravnem položaju v primerjavi s študenti, ki prebivajo v regijah univerzitetnih središč. Njihovo nadaljnje izobraževanje v drugih regijah je lahko zaradi oddaljenosti študija in visokih stroškov močno oteženo, saj so mesečni življenjski izdatki študentov, ki se ne izobražujejo v svojih regijah, bistveno višji od izdatkov ostalih študentov. Študenti, nastanjeni v lastnem gospodinjstvu, imajo povprečno višje mesečne življenjske izdatke (povprečno 634 EUR) kot študenti, ki stanujejo doma pri starših (približno 292 EUR).

Podatki o negativnem medregijskem migracijskem prirastu v Savinjski (statistični) regiji kažejo tudi na to, da se številni diplomanti v regijo ne vračajo, ampak ostajajo

* Katja Esih je direktorica Regijskega študijskega središča v Celju.

v kraju študija, zaradi česar regija izgublja pomemben del svojega intelektualnega kapitala. Negativen medregijski migracijski prirast lahko pripišemo tudi temu, da so bruto plače v regiji nižje od slovenskega povprečja in bistveno nižje od plač v Osrednjeslovenski regiji. Problem v regiji predstavlja tudi visoka stopnja registrirane in dolgotrajne brezposelnosti, ki je nad slovenskim povprečjem.

Na podlagi podpovprečnih demografskih in izobraževalnih kazalcev regije se je 32 občin Savinjske (statistične) regije skupaj z regionalnima gospodarskima zbornicama Celje in Velenje z ustanovitvijo Regijskega študijskega središča leta 2002 odločilo za načrten in usmerjen razvoj visokega šolstva v regiji. Številne raziskave, primeri dobrih praks in priporočila Organizacije za gospodarsko sodelovanje in razvoj (OECD) kažejo na velik vpliv visokega šolstva na razvoj človeškega kapitala, inovativnost in konkurenčnost mest in regij, v katerih delujejo univerze in druge inštitucije visokega šolstva. Izredno pomembna je tudi socialna dimenzija regionalnega razvoja visokega šolstva, katerega rezultat so izboljšana dostopnost do visokošolskega izobraževanja, dvig izobrazbene strukture prebivalcev posamezne regije ter ustvarjanje kakovostnih delovnih mest v visokem šolstvu in drugi univerzitetni infrastrukturi.

S kakovostnim in usmerjenim razvojem visokega šolstva ter z njim povezanim znanstveno-raziskovalnim in strokovnim delom bomo pomembno prispevali h gospodarskemu, kulturnemu in socialnemu razvoju regije ter tako sooblikovali prihodnost regije in širšega prostora, v katerem delujemo.

Sistem finančne pomoči na Švedskem

Carl Johan Stolt*

Ključne besede: finančna podpora študentom na Švedskem, štipendije, posojila

Švedska ima dolgo tradicijo nujenja pomoči študentom pri kritju življenjskih stroškov. Trenutni program podpore študentom, ki je v uporabi od leta 1965, temelji na pravici in potrebah posameznika ter ne vključuje preverjanja družinskega dohodka. Švedski sistem študentske podpore naj bi prispeval k visoki udeležbi v izobraževanju in posameznikom omogočil enake možnosti dostopa do izobraževanja ne glede na finančne razlike med njimi. Podporo sestavljajo štipendije in primerjalno velik delež posojil. Študentsko posojilo je mešanica med konvencionalnim posojilom in sistemom odloženih šolnin ter naj bi ga študent odplačal v 25 letih. Študentsko podporo upravlja centralni organ Swedish Board of Student Aid – CSN (slo. Švedski odbor za študentsko pomoč).

* Carl Johan Stolt je svetovalec na enoti za evalvacije in statistiko na CSN - Swedish Board for Study Support.

Socialna razsežnost visokega šolstva na Švedskem

Carl Johan Stolt*

Ključne besede: študentska podpora, socialno ozadje, sodelovanje, konvencionalno posojilo, sistem odloženih šolnin

Velik odstotek študentov na Švedskem prejema študentsko podporo – tako študenti iz družin z višjo, kot študenti iz družin z nižjo izobrazbo. V zadnjih 10 letih pa se je število študentov, ki se odločijo za posojilo, zmanjšalo, predvsem zaradi sprememb predpisov na področju posojil, pa tudi zato, ker jih vse več dobi podporo od staršev in družine. Študentska podpora na Švedskem je pomagala povečati udeležbo v visokem šolstvu, vendar so študenti iz depriviligiranih družbenih okolij še vedno premalo zastopani. Potencialni študenti – zlasti iz depriviligiranih socialnih razmer – pogosto pravijo, da ne želijo vzeti posojil, vendar se zdi, da v praksi pri tem ne oklevajo. Podpora zadostuje za kritje stroškov mlajših študentov, ne pa tudi za kritje stroškov starejših študentov in študentov z otroki. Program posojil je bil leta 2001 prenovljen, saj so ugotovili, da je sistem odloženih šolnin predrag za državo. V zadnjem času so potekale razprave o tem, ali naj posojila prevzamejo zasebne banke, a je bil predlog zavržen. Predstavitve vključuje razpravo o različnih značilnostih študentske finančne podpore, na primer: diferencirana ali splošna podpora, preverjanje sredstev ali ne, pa tudi slabosti in prednosti različnih vrst programov posojil.

* Carl Johan Stolt je svetovalec na enoti za evalvacije in statistiko na CSN - Swedish Board for Study Support.

Stvarno kazalo

- dvig izobrazbene ravni, **15**
- enakopravnost, **26**
- ESU, **9**
- financiranje visokega šolstva, **9**
- Finančna podpora študentom na Švedskem, **30**
- karierna orientacija v visokem šolstvu, **21**
- karierni centri Univerze v Ljubljani, **21**
- konvencionalno posojilo, **31**
- krajše obdobje do prve zaposlitve, **15**
- krajši čas študija, **15**
- mednarodna mobilnost, **24**
- mobilnost študentov, **11**
- nacionalni program, **13**
- Nacionalni program visokega šolstva 2011–2020, **19**
- posojila, **30**
- povečanje dostopnosti visokega šolstva s pomočjo socialnih transferjev, **19**
- praksa, **24**
- preglednost, **15**
- razvoj človeških virov, **15**
- regionalni razvoj, **28**
- Savinjska (statistična) regija, **28**
- sistem odloženih šolnin, **31**
- sistem štipendiranja, **15**
- slovenska štipendijska politika, **19**
- socialna razsežnost, **4, 9, 13, 17**
- socialna vključenost, **21**
- socialni transferji, **4**
- socialno ozadje, **31**
- socialno-ekonomske razmere študentov, **11**
- sodelovanje, **31**
- sposobnosti, **24**
- štipendije, **4, 30**
- študenti s posebnimi potrebami, **26**
- študentska organizacija, **9**
- Študentska organizacija Slovenije, **19**
- študentska podpora, **31**
- študentsko delo, **22**
- študij, **24**
- študijski proces, **26**
- trg dela, **22**
- uspeh pri študiju, **22**
- visoko šolstvo, **4, 11, 13, 17, 28**
- visokošolski zavod, **17**
- vkjučevanje študentov s posebnimi potrebami, **26**
- vodstvo, **17**
- zaposljivost, **24**
- zaposlovanje mladih, **21**

Publikacija je nastala ob znanstvenem sestanku, ki je potekal 28. in 29. septembra 2011 v okviru Tempus projekta ACCESS (Towards Equitable and Transparent Access to Higher Education in Croatia) na Mednarodni fakulteti za družbene in poslovne študije v Celju, Slovenija.

Organizator:

Mednarodna fakulteta
za družbene in poslovne študije
International School
for Social and Business Studies
Celje · Slovenija

REPUBLIKA SLOVENIJA
**MINISTRSTVO ZA VISOKO ŠOLSTVO,
ZNANOST IN TEHNOLOGIJO**

V sodelovanju s:

**TECHNISCHE
UNIVERSITÄT
DRESDEN**

Institute for the
Development of Education

European Commission
TEMPUS

Izvedba tega projekta je financirana s strani Evropske komisije.

Vsebinska publikacije je izključno odgovornost avtorja in v nobenem primeru ne predstavlja stališč Evropske komisije.